

RAZGOVOR

Krešimir Has:

JA IPAK MUZICIRAM ZA RAZLIKU OD VAS KOJI NE MUZICIRATE!

Zagrebački orguljaš mlade generacije Krešimir Has imao je svoj prvi koncertni debi na ovoljetnom Festivalu s koncertom u zagrebačkoj katedrali u organizaciji Koncertne direkcije Zagreb. Izvođeci skladbe njemačkih majstora orguljaške glazbe prezentirao je auditoriju znalačko orguljaško umijeće s respektabilnim djelima D.Buxtehudea, J.S.Bacha, A.Vivaldia - u obradbi J.S.Bacha i M.Regera.

- Diplomirali ste studij orgulja na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji, nastupate na koncertima u Hrvatskoj i u inozemstvu kao orguljaš i čembalist, predavač ste na osječkom Pedagoškom fakultetu i primljeni ste na postdiplomski studij orgulja na Muzičkoj akademiji u Lubecku u Njemačkoj. Recite nam nešto o Muzičkoj akademiji u Lubecku?

"Muzička akademija u Lubecku je relativno mlada ustanova koja u Njemačkoj djeluje oko 25. godina. Na ovoj specifičnoj ustanovi uvjeti studija su - za naše pojmove, gotovo nevjerojatni. U lipnju ove godine položio sam tamo prijemni ispit i primljen sam na umjetnički studij orgulja kod prof. Martina Haselbocka."

- Opišite nam detaljnije ovu Akademiju i s kojim instrumentarijem oni raspolažu kad je riječ o orguljama?

"U sjevernoj Njemačkoj pridaje se velika važnost muziciranju na orguljama - dakako, i na drugim instrumentima. Muzička akademija u Lubecku smještena je u kompleksu zgrada (mislim da ih ima sedam) od kojih je svaka veličine zagrebačkog Hrvatskog glazbenog zavoda. Akademija raspolaže sa 10 orgulja - osam orgulja namijenjeno je studentima za vježbanje, jedne su namijenjene za nastavu a u velikoj koncertnoj dvorani su orgulje za koncertne nastupe. Svi instrumenti su autentični - nisu električni. Instrumenti na kojima studenti vježbaju konstruirani su tako da se na njima može vježbati svladavanje otpora kojeg susrećemo pri sviranju na "tvrdim" mehaničkim orguljama. U svakolikom instrumentariju prevladava tip tromanualnih orgulja s pedalom, a broj registara ovisi o veličini orgulja. Velike orgulje u koncertnoj dvorani imaju oko 50. registara, a orgulje za nastavu takođe su velike s tri manuala i pedalom. Ove izvrsne instrumente sagradila je glasovita tvrtka Schucke Orgelbau. Orgulje za vježbanje imaju oko 15. registara, no svi registri su vrlo kompaktni a postava i uređenje orgulja izvrsni - za naše pojmove, sve to djeluje fantastično. Tako, primjerice sve su učionice s perfektnom zvučnom izolacijom i mogućnostima kompjutorske tehnike za snimanje.

U biti, sve navedeno je i logično obzirom na subvencije koje ova Akademija dobiva od Njemačke države. Tamo orgulje nakon 15. godina uporabe dožive "mirovinu" - a namjesto njih kupuje se novi instrument. Dakle, instrumentarij im je vrlo kvalitetan i stalno se obnavlja, a tijekom uporabe redovito se servisira gotovo svakog tjedna."

-Upoznajte nas i s Vašim profesorom Martinom Haselbockom?

"Profesor Martin Haselbock polivalentna je ličnost. Vrlo je sposoban za puno toga i držim da će se za njega još dugo, dugo čuti jer je mladi čovjek. Djeluje i na koncertnom i na pedagoškom planu kao orguljaš, dirigent i čembalist. Usudujem se reći da se prof. Haselbock bavi svim aspektima orguljaške glazbe od stare - do najsuvremenije, sjajan je improvizator i orguljaš je u pravom smislu riječi.

Imao sam sreću da prof. Haselbocka upoznam prije par godina u Austriji a imali smo i jedan zajednički projekt ovdje s Zagrebačkom filharmonijom i tako su naši kontakti rezultirali da sam sada na postdiplomskom studiju kod njega na Akademiji u Lubecku."

- Svirali ste orgulje u nekoliko europskih katedrala. Recite nam Vaše dojmove - primjerice iz salzburške katedrale ili bečke Augustinerkirche?

"Augustinerkirche u Beču glasovita je jer su se tamo tradicijski vjenčavali kraljevski parovi negdašnje Austro-ugarske monarhije. Danas u ovoj crkvi postoje dvoje orgulja tvrtke Rieger Orgelbau - velike s četiri manuala i pedalom i nove iz 1985. koje svojom baroknom dispozicijom podsjećaju na glasovite Bachove orgulje iz Arnstadta. Ja sam na ovim orguljama svirao zahvaljujući prof. Haselbocku a na njima je snimao i glasoviti Peter Hurford djela J.S.Bacha. Ove orgulje su mehaničke trakture i perfektno se održavaju, jer o njima brinu gotovo svaki tjedan kvalificirani orguljari. Instrument zvuči prekrasno i posebno se doima nama, koji nismo navikli svirati na ovakvim instrumentima."

- A koliko orgulja ima u salzburškoj katedrali?

"Šest orgulja! Pet manjih okružuju glavni oltar a one velike nalaze se na koru. Na ovim malim orguljama muzicirali su Leopold i Wolfgang Amadeus Mozart, a velike orgulje koristile su se - u njihovo vrijeme, samo za izuzetne prilike na blagdan Božića, Uskrsa i Duhova."

- Svirali ste i u Danskoj. Recite koje sve privilegije tamo ima orguljaš?

"Orguljaš je tamo doista osoba za koju se ljudi bore. Kad u neku crkvu bude postavljen novi orguljaš tad se po pravilu u toj crkvi grade nove orgulje temeljem zahtjeva i želja novopostavljenog orguljaša.

U Nordijskim zemljama orguljaš uz apsolutni nazor i korištenje instrumenta ima položaj glazbenog ravnatelja - regens chori. Stambeno pitanje mu se rješava a takođe i mjesečna plaća u luksuznim omjerima. Tako orguljašica u crkvi sv. Ivana u Kobenhavnu ima luksuzan stan u crkvi s plaćom od oko 6000 DM. Sve crkve se griju uvijek na istoj temperaturi od + 18 - 20 C. da orgulje intonativno ne osciliraju."

- Kakve su dispozicije orgulja u Danskoj?

"Tamo i općenito u Nordijskim zemljama do sada su se gradila dva tipa orgulja: instrumenti na kojima se izvodi samo stara glazba i instrumenti namijenjeni za izvođenje moderne - suvremene orguljaške glazbe. Sada se grade orgulje na kojima se može izvoditi i stara i suvremena glazba, poput orgulja u crkvi sv. Ivana u Kobenhavnu - velikog četveromanualnog instrumenta na kome sam koncertirao."

- Susreli ste se i s Silbermannovim orguljama u Freibergu?

"To je glasoviti povijesni instrument s tri manuala, pedalom i s oko 50 registara briljantnog zvukovlja. Orgulje su sačuvane u izvornoj dispoziciji s prekrasnim autentičnim uresima kućišta ovog glazbala. Ljepši zvuk flaute u životu nisam čuo!

Ove orgulje su idealne za izvođenje skladbi iz onog vremena - J.S.Bacha, D.Buxtehudea, G.Ph.Telemanna..."

- Uz orguljašku djelatnost bavite se i čembalom. Možete li načiniti komparaciju između skladbi za orgulje i onih za čembalo?

"Da, jer već u samom karakteru doživljavamo određene razlike među ovim skladbama. Čembalističke skladbe su manje koralnog karaktera - više su svjetovne. Ponekad se čine "zahtijevnijim" za sviranje ("imaju previše nota za odsvirati"). Od orguljskih skladbi razlikuju se i u tehničkom načinu izvođenja s izuzetkom ako se svira na pedalnom čembalu - na kojem se svira i s nogama i s rukama."

- Kod starih majstora u partituri često nije razlučeno dali skladbu svirati na čembalu ili orguljama. Kako sad tu postupiti?

"Neki autori nisu stavljali oznake za čembalo ili za orgulje da bi im se partiture ovih skladbi više prodavale, jer su ih kupovali i orguljaši i čembalisti."

Kad se danas glazbenik nađe pred ovakvom partituroom stare glazbe, to je situacija u kojoj se moraju poznavati povijesne značajke i pravila glede izvođenja skladbe, njezine improvizacije - koja će se drugačije izvoditi na orguljama od one na čembalu, a uz rečeno tu se uključuje i poznavanje raznih tehničkih elemenata: od arpeggia do ukrasa - neakordičkih tonova, dakako i procjene samog tempa izvođenja. Na čembalu se skladbe mogu brže izvoditi od onih na orguljama, a brži tempo je i efektivniji na čembalu jer se kod čembala ton gubi - ne traje dugo."

- Orguljaš i čembalist mora se prilagođavati instrumentu i njegovim tehničkim mogućnostima za izvođenje. Kako se tu snalazite?

"To spada također u dio obuke. Do nedavno mislio sam da samo orguljaši s tim imaju više problema. Nedavno sam na čembalu snimao za Hrv. radio suvremenu skladbu. U studiju sam imao čembalo s najdubljom tipkom "C" iz velike oktave. Iz iskustva znam da postoje i čembala s dubljim tonovima - iz kontra oktave. U partituri skladbe koju sam trebao snimati postojale su note baš u toj dubokoj - kontra oktavi, koju čembalo u studiju nije imao. Srećom, autorica Sanja Stojanović bila je prisutna na snimanju, tako da smo "prekomponirali skladbu" na licu mjesta. Kod orgulja...! Eh, to su posebne zgode jer se tu nikad nezna - posebno ovdje kod nas, kakva sve iznenađenja dočekaju izvođače. Ne rijetko sam kod nas pozivan na orguljske nastupe s prethodnim izveštima da ću nastupiti na novim orguljama. "Nove orgulje" me i dočekaju, ali ne kao orgulje nego kao nešto, što se prvo mora uključiti u struju... blago rečeno: synthesizer."

- U Vašoj koncertnoj i pedagoškoj djelatnosti bilo je dakako i humorističkih dogodovština. Recite nam jednu?

"Na Dubrovačkim ljetnim igrama 1997. nastupao sam s glasovitim dirigentom Zubin Mehtom. Izvodio se Koncert G.F.Händela u aranžmanu za harfu i orkestar s čembalom. Kako je koncert bio na otvorenom prostoru izvođači se nisu baš dobro međusobno čuli, a konkurirale su im dobrano i čiope - ptičice koje su sa svojim prodornim cvrkutom letjele svud uokolo. Kritika nakon koncerta bila je vrlo originalna: "Koncert za dirigenta i čiope protekao je izvrsno!"

- Suradivali ste s renomiranim dirigentima, solistima i ansamblima. Kakva ste sve iskustva stekli tijekom ovih suradnji?

"Tu uvijek morate biti spremni na situacije koje će vas zadesiti. Suradivao sam s mnogim instrumentalnim ansamblima i pjevačkim zborovima. Glede ovih situacija, korisno je obratiti pozornost na akustiku prostora, veličinu nasambila i, dakako na dirigenta - s kojim se mora biti u izravnom kontaktu dok se muzicira. Istakao bih osobito uspješnu suradnju s dirigentima Zubinom Mehtom i Josipom Jerkovićem, te solistima Ivankom Boljkovac, Ružom Pospiš - Baldani i Višnjom Mažuran."

Nastupao sam u raznim prostorima u Hrvatskoj i inozemstvu od onih glamuroznih: K.D."Vatroslav Lisinski" i zagrebačke katedrale, do onih - manjih, komornog tipa. Doživio sam kao solist i suradnik i lijepe i one "manje lijepe" situacije. Ali - sve je to vrlo bitno jer se samo tako može formirati glazbenik, koji će moći muzicirati s bilo kojim sastavom."

- Nastupali ste na Varaždinskim baroknim večerima, sudionik ste Ljetne orguljaške škole u Šibeniku, prisutni ste na seminarima u Grožnjanu i Umagu a bili ste i na seminarima u Austriji. Kako Vam se dojmio seminar u Austriji?

"Bio sam u Beču i u Atersee kraj Salzburga, gdje se održavaju seminari Barock Akademie. Uz izvrsnu organizaciju istakao bih Atersee kao jednu od rijetkih lokacija gdje nalazimo španjolski tip orgulja s španjolskim registrima i, dakako - s španjolskim nastavnikom."

- Vratimo se u naš Zagreb za katedralne orgulje. Što bi rekli o ovom instrumentu - spomeniku nulte kategorije?

"To je vrlo kvalitetan instrument, koji doživljava situaciju, identičnu situacijama ostalih orgulja u Hrvatskoj koju čine nedostaci sredstava za kontinuiran tijek održavanja ovih instrumenata. U Europi - osobito u zemljama na Sjeveru i Zapadu orgulje se redovito održavaju i repariraju. Držim da je krajnje vrijeme da se i kod nas počne shvaćati činjenica da: NIJE DOVOLJNO SAMO NEŠTO NAPRAVITI ILI NASLIJEDITI IZ PROŠLOSTI, NEGO TO TREBAMO I ČUVATI I ODRŽAVATI!"

- Recite tko se brine o orguljama zagrebačke katedrale?

Msgr. Alojzije Čunčić - prebendar zagrebačke katedrale. Koristim ovdje prigodu da mu odam sve pohvale i priznanja za njegov mar kad je riječ o orguljama. Konkretno, sad su orgulje u vrlo nezavidnoj situaciji zbog radova na obnovi fasade katedrale a koji štete štimungu orgulja. Da nije msgr. Čunčića, koji orgulje redovito kontrolira, štima i sam popravlja koliko može, ovoljetniji koncerti ne bi se mogli odvijati na orguljama u katedrali. Bilo bi dragocjeno da ovakav mar glede orgulja podrže svi oni, koji su u mogućnosti financijski i tehnički pomoći, kako bi ove orgulje bile uvijek spremne za koncerte."

- Mnogi među umjetnicima u glazbi imaju svog uzora. Recite nam što je Vaš uzor?

"Moji su uzori oni, kojih danas - na žalost više nema. Svakako, to je Johann Sebastian Bach, o komu se ne osjećam mjerodavnim niti govoriti. Zavidljen sam njegovim životom i s njegovim djelom koje je iza sebe ostavio."

- Da li ste razmišljali o Vašem životnom кредu?

"Preuzeo sam ga od Goethea koji kaže: "... ist grau weil alle Theorie grau ist. Nur das grüne Baum am Leben ist..."

- A kako to zvuči u prijevodu na hrvatski?

"... sivo je, jer siva je svaka teorija. Zeleno je jedino drvo života..."

- A što ova misao podrazumijeva?

"U životu sam se puno susretao s onima koji su mi prigovarali što na jedan svoj specifičan način muziciram. Rekao sam im: **JA IPAK MUZICIRAM ZA RAZLIKU OD VAS KOJI NE MUZICIRATE A PIŠETE ILI GOVORITE O MUZICI!**"

- Imate li hobby?

"Da! Internet, gdje nalazim obilje podataka o staroj glazbi."

- Što bi poručili mladim glazbenicima?

"Poručio bih njima da svojim ponašanjem u životu sebi stvore što više prijatelja, a što manje neprijatelja!"

- Recite nam Vašu želju za budućnost?

"Najviše bi me radovalo da za desetak godina vidim pri dolasku u Osijek u našoj katedrali, da me tamo ugosti osječki katedralni orguljaš koji tamo ima svoj stan, plaću kao orguljaš, i kojega kao takvog tamo svi znaju, i kojega svi osobito cijene."

U Zagrebu, kolovoz 2000.god.

Razgovarao: Miloš Lalošević

OBLJETNICE

IVAN TROPSCH - 12. listopada 1830.-2000.

U Vinkovcima je u organizaciji *Matice hrvatske Vinkovci*, 12. listopada 2000. godine na skroman, ali i dostojanstven način obilježena 170. obljetnica rođenja hrvatskog skladatelja Ivana Tropscha starijeg.

Istražujući povijest crkvenoga zbora *Sveta Cecilija* u Vinkovcima, autor ovoga napisa slučajno je pronašao članak uvaženog profesora i kateheta vinkovačke Gimnazije Stjepana Djakovića*. Ponukan ovim člankom po-čeo je tražiti djela Ivana Tropscha, te nakon što su pronađena tri u arhivu crkvenog zbora *Sv. Cecilija* i *HPD Relković* u Vinkovcima, iznijet je prijedlog Predsjedništvu *Matice Hrvatske Vinkovci*, koji je usvojen, a potom i ostvaren, da se malom svečanošću na njegov rođendan obilježi 170. obljetnica njegova rođenja.

Taj dan je u 17.00 sati na gradskom rimokatoličkom groblju Sv. Magdalena, uz nazočnost praunuka Jasne **Tropsch-Kajganović** i Branke **Tropsch-Vencl**, te članova *Predsjedništva Matice hrvatske Vinkovci*, predsjednik Ante **Miljak** položio cvijeće i zapalio svijeću, a župnik i dekan vinkovački msgr. Tadija **Pranjić** nakon lijepog i toplog nagovora blagoslovio grob obitelji Tropsch. U 17.30 sati ispred kuće u Ulici kralja Zvonimira 37, u kojoj je živio i umro Ivan Tropsch, o njegovom životu i radu govorio je Martin **Mišković**, a postavljenu spomen ploču je otkrio u ime gradonačelnika, član gradskog poglavarstva Dražen **Švagelj**.

U 18.00 sati u crkvi Sv. Euzebija i Poliona sv. misu zadušnicu služio je msgr. Tadija **Pranjić**, župnik i dekan vinkovački, koji je govorio o Tropschovom radu u toj istoj crkvi. *Misu za pokojne*, za muški zbor od Ivana Tropscha, pjevali su muški dio zbora *Sv. Cecilija* i *Muška pjevačka*

grupa Lipa, a na prikazanju je njegovu skladbu *Na nebu cvate ruža* za sopran solo i orgulje otpjevala profesorica Sandra **Miličević**, koja sada u Gimnaziji radi na istome mjestu gdje je radio Ivan Tropsch prije stodvest godina. Na orguljama je svirala Dubravka **Vukovarac**.

Ivan Tropsch je rođen 12. listopada 1830. godine u Vidhosticama (Češka), kao treći i najmlađi sin oca trgovca. Svršio je realku, a potom i praški konzervatorij s odličnim uspjehom, gdje je od 1843. do 1849. učio sve dijelove glazbene umjetnosti.

U svojoj devetnaestoj godini imenovan je 1849. godine kapelnikom vojne glazbe u *Brodskoj krajiškoj pukovniji* u Vinkovcima, kojom je rukovodio sve do rasformiranja Vojne krajine 1873. godine. Tada mu je ponuđeno mjesto kapelnika negdje izvan Vinkovaca, no on je to odbio pošto se 28. travnja 1862. godine oženio s Herminom Nimtsch, skućio i imao djecu, stekao prijatelje i ugled, radi čega napušta vojnu službu i zapošljava se u vinkovačkoj Gimnaziji kao učitelj pjevanja i orguljaš, te postaje organist u župnoj crkvi *Sv. Ivana Nepomuka*.

Kao kapelnik vojne glazbe sa svojim orkestrom je zabavljao Vinkovčane nedjeljom i blagdanom na današnjem Trgu bana Josipa Šokčevića nasuprot ulaza u palaču Brodske imovne općine, svirajući klasična djela, ali i vlastite orkestralne skladbe s motivima narodnih pjesama, što je publiku posebno oduševljavalo. U svojoj kapeli osniva gudački orkestar, koji je često nastupao u javnosti i u crkvi, radi čega je 1860. dobio posebno pismeno priznanje zapovjedništva Brodske pukovnije.

U Vinkovcima je 1872. godine osnovano pjevačko društvo *Sloga*, kojem je on bio voditelj i zborovođa sve do njegova razlaza, potkraj devetnaestoga stoljeća. Godine 1898. pri